

Zpráva z konference Den práva a psychologie

Jitka Hornofová*

Dne 26. května 2023 se na Právnické fakultě Masarykovy univerzity konala konference Den práva a psychologie. Svým zaměřením šlo o první konferenci svého typu v Česku. Měla za cíl propojit dvě tradičně oddělené oblasti – právo a psychologii. Již první příspěvky však ukázaly, že propojení oborů přináší cenné podněty a obory ze sebe navzájem mohou čerpat. Za organizací akce stál tříčlenný tým z brněnské fakulty *Michal Vosínek*, *Tereza Žuffová-Kunčová* a *Adam Benkovič*.

Účastníky a účastnice přivítal vedoucí Katedry právní teorie, *Miloš Věčeřa*, který vyzdvihl nejen historii, ale i potenciál interakce práva a psychologie.

Konferenci zahájil koordinátor konference *Michal Vosínek*, který se po krátkém úvodním slovu ujal moderace **prvního panelu**. Panel se zabíral kognitivními aspekty práva. *Michal Kuk* zahájil svou prezentaci na téma „Úloha kognitivních procesů v přístupnosti práva“, v níž se zabýval konceptem právního designu. Mohly by poznatky o kognitivních procesech způsobit revoluci ve zpřístupňování práva? Představil také návrh redesignu právního dokumentu z vlastní praxe, ve kterém využil psychologické postupy pro zpřehlednění pro laiky. Klíčová byla kategorizace informací do smysluplných celků a zvýrazňování nejdůležitějších informací. *Tereza Žuffová-Kunčová* pak předložila poznatky o heuristikách, respektive o roli kognitivních zkratk v právu. Uvedla, proč mohou být heuristiky užitečné v procesu rozhodování soudců a argumentovala, proč není nutné nahlížet na ně jen jako na kognitivní chyby v usuzování. *Jan Dobnal* navázal představením možností jak uplatnit kognitivní zkratky při vymáhání pohledávek. Ve svém příspěvku nastínil, že kognitivní zkratky mohou zvýšit motivaci dlužníků k plnění povinností a je možné motivaci posilovat pozitivně nebo negativně.

Ve druhém panelu, jemuž předsedal *Ondřej Woznica*, se přednášející ponořili hlouběji do propojení práva a psychologie. *Oldřich Tristan Florian* začal zkoumáním internalizace právních norem, kdy relativizoval roli lidskoprávních závazků ve vynucování lidských práv. Internalizaci popsal jako dlouhodobý proces, který má přesah i do přejímání sociálních norem. Následně se *Michal Vosínek* zabýval rolí empatie v právním myšlení. Zamýšlel se nad výhodami a nevýhodami empatie u soudců a připomněl důležitost reflexe vlastního prožívání i při soudním procesu. *Jan Jaroš* se věnoval psychologickým aspektům mediace. Mohly by tyto poznatky vyvolat přehodnocení našich tradičně objektivně vnímaných právních systémů a vytvořit prostor pro empatictější postupy?

* Bc. Jitka Hornofová, studentka, Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno / student, Department of Psychology, Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno, Czech Republic / E-mail: 446908@mail.muni.cz

Třetí panel se pod vedením *Oldřicha Tristana Floriana* zabýval různými možnostmi přímé aplikace psychologických zjištění v právu. *Peter Zmeko* se věnoval ochraně osobnosti a zásahu do ní. Popsal, jak kognitivní heuristiky tvarují posuzování závažnosti vzniklé újmy a její závislost na kontextu, ve kterém se odehrála. *Ondřej Woznica* se ponořil do majetkových metafor v debatě o tzv. value gap a vybídl k úvahám o tom, jak kognitivní zkreslení utváří vnímání právních institutů. Závěr panelu tvořila případová studie *Libora Pavlíčka* o algoritmickém rozhodování případů chodníkových škod, která vyvolala otázky o roli umělé inteligence v právních rozhodnutích a o možném přehlížení jejich psychologických aspektů.

Čtvrtý panel pod vedením *Terezy Žuffové-Kunčové* nejdříve začalo zkoumáním role morálky a sebekontroly při páchání trestné činnosti, kdy *Klára Sekretová* podnítila otázky o psychologických základech kriminálního chování. Představila teorie o tom, jak různé míry sebekontroly a morálního usuzování predikují pravděpodobnost, že se člověk trestného činu dopustí. Poté *Jan Vučka* představil psychologické aspekty výslechů. Zabýval se tím, jak zvýšit efektivitu výslechů k získání co největšího množství důkazů s důrazem na zachování etických postupů. Na závěr zasedání se *Jan Mířek* věnoval výzkumu mladistvých pachatelů u mravnostních trestných činů a vznesl otázku, jak by tyto poznatky mohly ovlivnit rozvoj soudnictví ve věcech mladistvých.

V pátém panelu se ujal vedení *Adam Juras*. Panel se tematicky pohyboval ve složitých otázkách, jako je restorativní justice a osudy osob s duševním onemocněním, které jsou často přehlíženy jako oběti trestných činů. *Jakub Novák* a *Veronika Nováková* nás provedli těmito tématy a otevřeli prostor k úvahám, zda a jak by se systém justice mohl stát inkluzivnějším a efektivnějším.

Závěrečnému bloku předsedal *Jakub Novák*. *Adéla Hepová* nás upozornila na palčivé otázky sekundární viktimizace a nedostatečnou ochranu obětí přestupků. Poukázala na zvláštní zranitelnost obětí a na riziko dalšího poškození při nevhodném postupu. *Eva Větešníková* nás uvedla do právních aspektů psychologické diagnostiky v bezpečnostních sborech. Popsala požadavky na vyspělost v některých osobnostních kritériích a to, jak se vyvíjela legislativa upravující tyto požadavky. Oba příspěvky podnítily zamyšlení nad tím, jak k těmto otázkám přistupovat.

Konference **Den práva a psychologie** otevřela podnětný prostor ke sdílení bohatého okruhu témat, které stojí na pomezí obou oborů. Všechny zúčastněné pozvala ke společným úvahám a diskusím o tom, jak mohou empirické poznatky z psychologie přispět právní praxi k efektivnějšímu a citlivějšímu uchopení a vysvětlení komplexních psychologických procesů, které jsou se zkoumáním lidského, a tedy právního jednání neodmyslitelně spjaty.